

BÔ YIN RÂ

HET RIJK VAN DE KUNST

Een gids voor kunstvrienden
en beeldende kunstenaars

AURORA PRODUCTIONS

© Kober Verlag AG, Bern
© Aurora Productions, Zuid-Scharwoude 2006

www.boyinra.nl
www.aurora-productions.com

Oorspronkelijke titel: Das Reich der Kunst. In 1921 voor het eerst uitgegeven door Verlag der Weissen Bücher in München en in 1933 als definitieve versie door Koberische Verlagsbuchhandlung AG, Bern

Nederlandse vertaling door Pieter M.G. van Exter
1e druk

Afbeeldingen omslag, met de klok mee details van:
Impressie, opkomende zon - Claude Monet / De koegodin Hathor die de volwassen heerser Amenophis III zoogt / Vlucht naar Egypte - Fra Angelico / Zelfportret als apostel Paulus - Rembrandt / Landschap - Edvard Munch / De sixtiynse Madonna - Rafaël / Vlucht naar Egypte - Hans Thoma

Omslagontwerp: © Jonne Schekman
Opmaak: Gaddiëlle Bakker

ISBN 978-90-73007-20-8

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

Woord vooraf	9
Kunst als levensfactor	13
Is kunst een luxe?	23
Kunst-‘verklaring’	29
Kunstzinnig zien	37
‘Het mooie’ in een kunstwerk	45
Natuur en kunst	53
Ruimtelijk voelen	61
Kunstenaar en ‘leek’	69
Kunstenaar, publiek en jury	75
Het kunstwerk en zijn ‘techniek’	83
Het kunstwerk en zijn stijl	89
Het bovenzinnelijke in het kunstwerk	95
Kunst en levensbeschouwing	105
‘Moderne’ kunst	111
Expressionisme	117
Zinloze strijd	121
De ‘grenzen’ van de schilderkunst	127
Primitieve kunst en archaïsme	135
Kunst en artisticeit	141
‘Dilettantenkunst’	147
De kunst van Rafaël	153

KUNST ALS LEVENSFACITOR

De beeldend kunstenaar – hoever hij ook in het scheppend vormen zijn tijd vooruit is – blijft toch altijd een ‘kind van zijn tijd’.

Zo was het duizenden jaren geleden, zo is het nu, en in de toekomst zal het ook niet anders zijn.

Wat de tijd waarin de kunstenaar leeft reeds aan kunstzinnige vormen aan de dag heeft gelegd, dat wordt aan hem meegegeven als eerste middel tot vergelijking: als eerste materiaal tot uitbeelding van eigen artistieke opvattingen.

De epigoon, die zijn hoogste doel slechts ziet in het bereiken van wat reeds voor hem beschikbaar was, blijft zijn leven lang binnen de grenzen die het kunstzinnig oordeel van zijn tijd in eerste instantie voor hem heeft afgebakend.

Door alle mensen die met hem deel uitmaken van dezelfde tijd wordt hij moeiteloos ‘begrepen’, en in de regel zal hij weldra zeer gemakkelijk erkenning vinden en roem oogsten, terwijl hij alleen maar het edelmetaal aanmunt dat anderen, groter dan hij, ooit uit hun innerlijkste diepten al gravend naar de oppervlakte hebben gebracht.

Vaak genoeg is de zo zelfgenoegzame tegelijkertijd tevens een valsemunter: wat hij in z'n eigen smeltkroes met allerlei goedkoop onedel metaal heeft gemengd, geeft hij voor echt goud uit.

Met de werkelijk scheppende kunstenaar is het anders gesteld: die ontvangt aansporing en kracht voor zijn schepping vanuit de oerdiepten van zijn geest, die door geen schietlood van psychologische navorsing volkomen kunnen worden gepeild!

Ook aan hem stelt zijn tijd de daarin ontwikkelde voorstellingsmiddelen ter beschikking als ondersteuning bij zijn eerste vormgeving.

Maar al gauw stuwt een innerlijk moeten, dat gebaseerd is op de eerlijkheid tegenover zichzelf, hem uit de benauwende kring – waar hij met deze hulp uitbreekt – naar buiten, omhoog, en ziet hij zich genoodzaakt om de vorm en de uitbeeldingsconventies van zijn tijd te doorbreken, als hij het sterkste en beste dat in hem leeft niet wil laten wegwijnen.

De belemmerende krachten die juist in zijn tijd invloed uitoefenen, dwarsbomen hem, maar of zijn weg hem nu ook door armoede en gebrek mag voeren – hij moet die tot het einde gaan!

Alleen de weinige werkelijke scheppende kunstenaars echter ‘vormen’ en brengen met een echt beeldend vermogen de blijvende kunstzinnige waarden van hun tijd voort.

Mocht het zo zijn dat de schepper van deze waarden zijn dagen in ontbering zal volbrengen, dan blijft zijn werk, waarin de godheid woont, toch voor alle komende tijden gevormd.

Bijna wil het als een bijzondere gunst van het lot voorkomen, wanneer zulk een waarlijk scheppend kunstenaar na velerlei kommer en gebrek alsnog de dagen mag meemaken dat men zijn werk eindelijk onder de waarden van de tijd weet te rangschikken; ook dan echter blijft het onafhankelijk van de tijdelijk waarderende willekeur, daar het eeuwige – reeds op het ogenblik waarop zulk een werk werd geschapen – zijn blijvende waarde bepaald heeft.

Voor de tijdgenoten en de latere generaties blijft weliswaar het behoud van het werk immer van betekenis, maar de eeuwigheidswaarde is gelegen in het scheppingsproces zelf en blijft geestelijk bestaan, ook wanneer het zichtbare werk allang verwoest is.

Om in deze opmerking niet een loze bewering te lezen, moet men evenwel hebben ingezien dat al het menselijk vormgevend vermogen in de eeuwige scheppingskracht is betrokken, en net als deze hoog boven alle uitbeelding die haar mogelijk is, bewaard blijft – om het even welk lot het gevormde moet ondergaan.

De blik moet zich richten op de werkelijke scheppende kunstenaars als men wil leren inzien wat beeldende kunst als levensfactor betekent!

Het is echter niet voldoende in het werk van de echte schepers slechts de elementen te ontdekken die zij aan hun tijd te danken hebben: men moet veeleer proberen aan te voelen wat hun scheppen vanuit de eeuwigheid in het tijdelijke opnam – wat het zo aan de tijd aan iets nieuws gaf, wat voordien nog niet in het tijdelijke gevormd was – hoe het werk van de schepers pas een vorm gaf aan de tijd waarin het ontstond.

Iedere tijd blijft slechts een chaotische verzameling van vele en veelvormige individuele wilsuitingen, zolang die nog niet zijn vorm heeft ontvangen uit de hand van de echte vormscheppers – van zijn waarachtige schepers onder de beeldende kunstenaars!

Nooit zou de hoge cultuur van het oude Hellas haar goddelijk-verheven bloei hebben kunnen ontvouwen zonder de werken van de grote beeldende kunstenaars, die voor het gevoelen van hun tijd de aanschouwelijke uitdrukking – het goddelijk

symbool – schiepen, door welke vormkracht ieder die kon voelen zich geraakt wist, al was 't zo dat de kunstenaars zelf het vermogen tot zo'n vormgeving aan de tijd te danken hadden waarin ze waren opgegroeid.

Zijzelf wisten ver boven hun tijd uit te wijzen doordat zij voor hun tijdgenoten voor-vormden wat dezen vermochten te worden.

Het beste van de cultuur uit de Middeleeuwen en de Renaissance is ondenkbaar zonder een leidend, door voortreffelijke beeldende kunstenaars geschapen goddelijk symbool, dat in alle toentertijd vervaardigde – en ook nu nog door het nageslacht bewonderde – werken van bezielde schilders, beeldhouwers en architecten herkenbaar wordt.

Gevoed door de cultuurwil van hun tijd hebben al deze grootse scheppers het ideaal van deze cultuurwil waarneembaar en in de hoogste perfectie in hun werken uitgebeeld.

Zij lieten niet zien hoe hun tijdgenoten in het echt waren – want in hun tijd bestond er heus ook zeker genoeg gemeenheid en laaghartigheid – maar hoe hun tijdgenoten zich gezien wilden weten, doordrongen van de sterke wil tot permanente verheffing van hun inheemse cultuur!

Niet hun ondeugden, niet dat wat ingezien werd als iets wat je te boven moest komen, hebben zij afgebeeld, maar het goddelijke, waarvan zij de sporen ook onder het dierlijk omhulsel wisten te bespeuren.

Hun werken verklaarden onmiskenbaar: “Kijk, dit is de wereld waarvan de besten onder ons een vermoeden hebben!”

Zo beïnvloedde hun werk de zielen in zekere zin als 'voor-beeld' van wat de mens uit zichzelf tot stand zou kunnen brengen, van wat hij zelf zou kunnen worden.

Zo riep hun werk in de zielen krachten uit de diepte op die

zonder zo'n aansporing nooit scheppend en vruchtbaar op het leven ingewerkt zouden hebben.

De machthebbers van het uiterlijk gezag wisten heel goed wat zij aan de grote beeldende kunstenaars te danken hadden.

Daar was iedere tijd met een vergevorderde cultuur die doortrokken was van de drang tot grote levensontwikkeling zich van bewust!

Wie is in staat zich de grootse tijden van het verleden op dezelfde hoogte voor te stellen zonder hun scheppers en meesters op het gebied van de magie der tekens – zonder hun beeldende kunstenaars en hun onvergankelijke werken!?

Ook onze tijd – ontegenzeggelijk tot het grootste krachtsvertoon en de meest toegewijde arbeid in staat, maar zo straatarm aan zelfgeschapen culturele waarden – kan nooit tot z'n eigen door denkers en dichters voorvoelde werkelijke cultuur geraken, zelfs niet eens tot de voltooiing van z'n beschaving, wanneer men niet eindelijk toch weer leert inzien dat het waanzin is cultuur te verlangen of te verwachten, zolang beeldende kunst nog maar nauwelijks gedoogd wordt, zolang zelfs mensen die zich tot de 'ontwikkelden' mogen rekenen, volslagen onzeker worden wanneer zij het maakwerk van een bedreven routinier van het werk van een werkelijk scheppend kunstenaar moeten onderscheiden.

Men meent met het najagen van politieke en maatschappelijke verlangens, met maximale prestaties op het gebied van wetenschap en techniek, met een kunstbeleid dat zich eigenlijk alleen maar aan de literatuur, de muziek en het toneel wijdt, de vurig verlangde cultuur te kunnen bereiken. Men ziet niet in dat al deze pogingen, hoe juist en belangrijk zij op zichzelf ook zijn, geen blijvende uitwerkingen op het leven kunnen veroorzaken,

zolang de betrekkingen tot de beeldende kunst niet met dezelfde toewijding en energie onderhouden worden.

Een tijdperk dat de werken van zijn beeldende kunstenaars nog als een wellicht eenvoudig te missen luxe beschouwt, zonder zich af te vragen wat de betekenis van zijn cultuurideaal is – zonder uit te zijn op een overduidelijk antwoord op zo'n vraag – een volk dat zich slechts meer en passant en wanneer het nou net 'beleefdheidshalve' onvermijdelijk is, zijn grote scheppers onder de beeldende kunstenaars herinnert, kan het niet tot een in de diepte verankerde cultuur brengen, ook al is het verlangen daarnaar nog zo vurig.

Het volstaat niet dat men, wanneer er weer eens een beeldend kunstenaar gestorven is, zich door de krant ervan op de hoogte laat stellen dat hij ook in leven was terwijl men niets van hem wist.

Veranderden in latere tijden de arcadische velden van de beeldende kunst in een ongeregelde speelweide van opgewonden experimentalisten die zo menigeen omzichtig en slinks naviolgde omdat het hem anders te langzaam scheen te gaan met het beroemd worden, dan is de schuld veel meer gelegen in de verwaarlozing van het kunstzinnig oordeelsvermogen van hen voor wie de kunst een zielsbehoefte zou moeten zijn, dan in de innerlijke onzekerheid van de groot geworden kunstenaars die zich midden in de strijd om het bestaan zien en alleen al uit drang tot zelfbehoud tot elke prijs zouden willen zegevieren.

De onkunde ten aanzien van de beeldende kunst brengt allen schade toe: het volk, dat zijn beeldende kunstenaars voor volslagen zonderlingen houdt daar het 't contact met hun streven kwijtgeraakt is – en de kunstenaar, die elke relatie met zijn

volk verliest en krampachtig vasthoudt aan een duistere drang om nieuwe voorstellingsvormen te demonstreren, omdat al zijn uitdrukkingsvermogen op de hem aangeboren wijze eenvoudig onopgemerkt blijft.

Geen kunstrichting, geen school komt tot rijpe uitwerking.

Alles blijft al in de eerste beginstadia steken of onttaardt in steriele gemaaktheid.

Rusteloos zoeken de jongere kunstenaars onzeker naar nieuwe vormwetten, omdat zij ook ten aanzien van hun beste werken elke weerklank in de eigen volksgemeenschap ontberen.

Stellig worden op deze manier af en toe ook nieuwe wegen gebaad, maar slechts om weldra weer opgebroken te worden, nog voor ze tot het einde begaan konden worden.

Nog maar nauwelijks immers heeft het impressionisme zijn vormideaal in enkele onovertroffen meesters doen blijken of het wordt ook al gehouden voor 'achterhaald', voor 'een aan gelegenheid van eergisteren', waarmee men zich niet meer mag bezighouden als men niet de reputatie wil krijgen van met onbegrip tegenover de sedertdien opgedoken voortbrengsels van een artistiek streven te staan.

Maar het impressionisme heeft toch geenszins in zijn vorm alle inhoud uitputtend verbruikt die juist deze creatieve opvatting zou passen!

Waarom zou het niet ook verder door diegenen beoefend kunnen worden die door een natuurlijke aanleg voor de uitdrukkingsaard ervan meer begaafdheid aan de dag leggen dan voor elke andere?!

Binnen afzienbare tijd is de 'nieuwe zakelijkheid' weer net zo achterhaald als nu reeds het 'expressionisme' voor overrijlde figuren afgedaan heeft, lang voordat deze kunstopvatting erin kon slagen zich tot een kunst van verklaarbare symbolen te

verduidelijken, in welke hoedanigheid zij ook zeker tot schepingen van blijvende waarde zou hebben kunnen leiden!

De kunstenaars zien zelf niet meer dat hun rijk oneindig is, en dat in elke vorm van kunst – aan welke opvatting over kunstvervaardiging die ook zijn bestaan te danken mag hebben – het eeuwige vormgegeven kan worden indien de schepper zelf maar in staat is zich tot het eeuwige op te richten. Ik heb het hier niet over abstract-literaire vormgeving, maar over de voorstelling vanuit de vormelementen van de beeldende kunst.

Al het zoeken naar een nieuwe vorm is nutteloos, wanneer elke gevonden vorm meteen weer wordt verworpen nog voor de inhoud die daarin ontwikkeld kan worden, volledig is uitgeput.

Het is een onnozele vergissing dat het impressionisme enkel en alleen zou overeenstemmen met een materialistische levensbeschouwing, en dat men het geestelijke slechts op de manier van het expressionisme zou kunnen uitdrukken.

In beide kunstvormen laat zich natuurlijk altijd alleen maar datgene uitdrukken wat de schilder werkelijk in zijn ziel draagt en wat zijn ziel hem openbaart.

Wat zich dan met de middelen van impressionistische kunst zeggen laat, zal nooit op de expressionistische manier gezegd kunnen worden, terwijl aan de expressionistische opvatting gebieden voorbehouden blijven die de impressionist niet kan noch wil naderen.

De hele verwarring van hedendaagse kunstbegrippen is een gevolg van de haast in onze tijd. Men jaagt effect en succes na zoals de eendagsvliegen uit zijn op het licht van de tuinlamp. De uiteindelijke oorzaak van deze schending – door nerveuze haast – van het gewijde rijk van de beeldende kunst is echter

de door onkunde van hun medemensen opgeroepen innerlijke nood van de kunstenaars, die er toch zeker niet aan kunnen twijfelen dat de beeldende kunst tot de belangrijkste factoren van het geestelijk-cultureel leven behoort, maar die tegelijkertijd moeten zien dat men alleen dan aandacht heeft voor hun werk wanneer ze door vermetele capriolen of door een brute onderwerpskeuze aandacht afdwingen.

Zou het werk van de beeldende kunstenaar ook weer als levensfactor algemeen gewaardeerd worden, dan zouden – zoals in de grootse tijden van de oude Japanse kunst – nu bij ons alle nieuwere kunstrichtingen vredig naast elkaar tot uitwerking kunnen komen, en in alle zou zich dan het beste ontwikkelen waartoe ze bij machte zijn te geven: vóór-afbeelding van datgene wat de vormkracht in de mens als toekomstmogelijkheid bespeurt.

Slechts in zulk een onafhankelijkheid van elke pressie van leuzen kan uiteindelijk de grote kunst ontstaan, die weer het vermogen heeft gestalte te geven aan het goddelijke symbool en daarmee aan het voor-beeld van een ontwikkeling in de toekomst – van werkelijke cultuur!